

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Reģionālās
attīstības fonds

Agroresursu un
ekonomikas
institūts

Lielo saimniecību ieguldījums lauksaimniecības attīstībā, ņemot vērā LAP atbalsta ietekmi

Lauku attīstības novērtēšanas daļa
Ekonomikas pētniecības centrs

Darba mērķis un uzdevumi

- **Darba mērķis** ir izvērtēt lielo saimniecību ekonomiskos rezultātus un LAP atbalsta ietekmi uz šo saimniecību attīstību
- **Darbam izvirzītie uzdevumi:**
 - Izvērtēt lielo saimniecību grupas (LSG) attīstības tendences Latvijā un ES dalībvalstīs (2007-2016.)
 - Novērtēt LAP ieguldījumu LSG no 2007.g.un tā atdevi
 - Izstrādāt ieteikumus efektīvākam LSG atbalstam, ņemot vērā KLP pēc 2020.gada

Lielo saimniecību iedalījums

1) Pēc ekonomiskā lieluma (standarta izlaide-SI) tūkst. EUR:

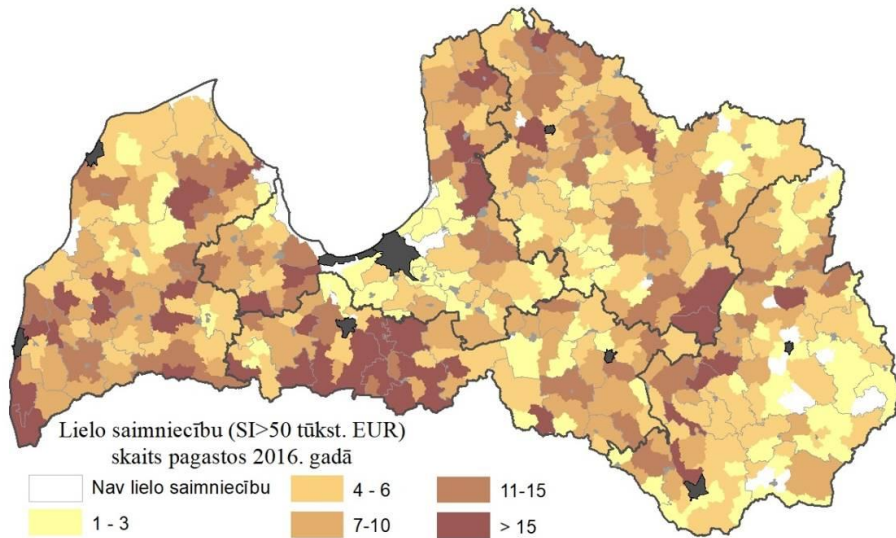
- Vidēji lielās saimniecības: **50 – 100 – LSG 1**
- Lielās saimniecības: **100 - 500 – LSG 2**
- Ļoti lielās saimniecības: **500 un vairāk – LSG 3**

2) Pēc zemes platības (izmantotā LIZ):

- Vidēji lielās saimniecības: **100 -250 ha**
- Lielās saimniecības: **250 ha un vairāk**

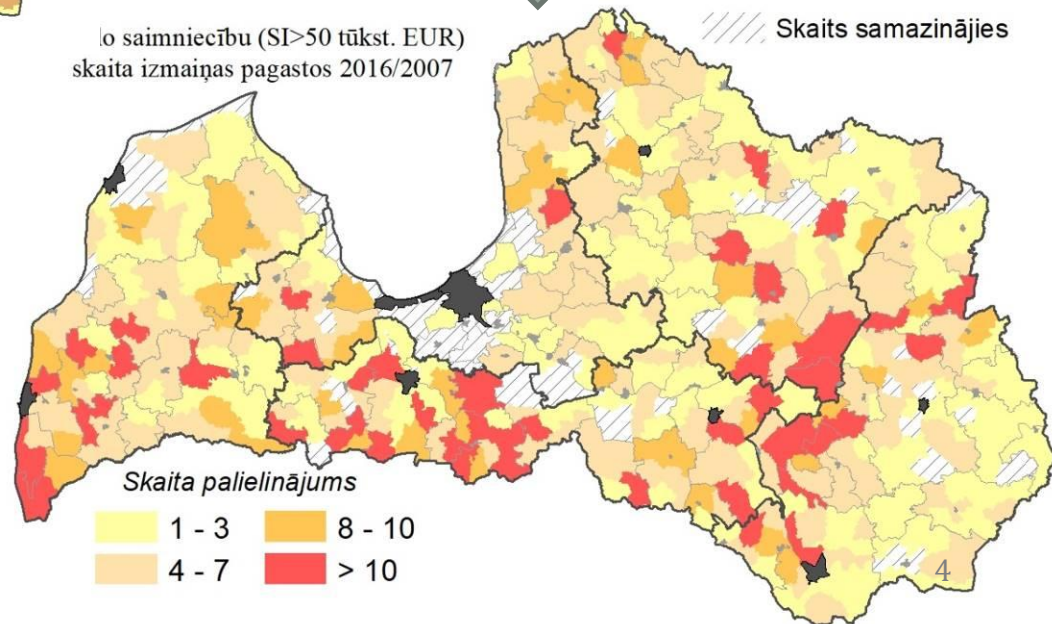
Darba ietvaros analizēta lielo saimniecību grupa, izmantojot SI kritēriju:
50 tūkst.EUR un vairāk; to sadalot 3 apakšgrupās

LSG izvietojums Latvijas pagastos un izmaiņas

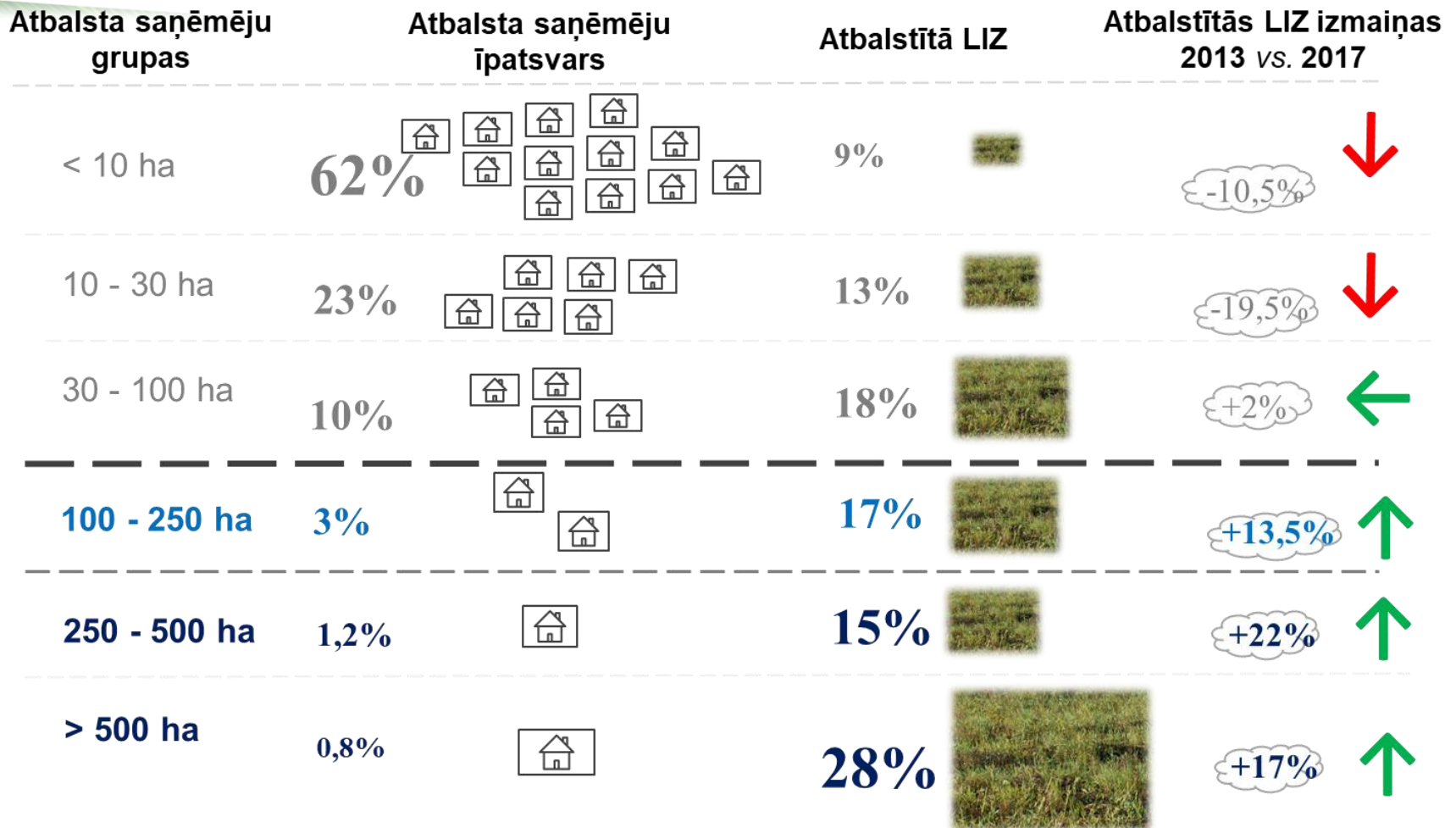
LSG skaits pagastos 2016.g.

Izmaiņas LSG skaitā 2016. gadā pret 2007.gadu

Atbalsta saņēmēji un LIZ platības

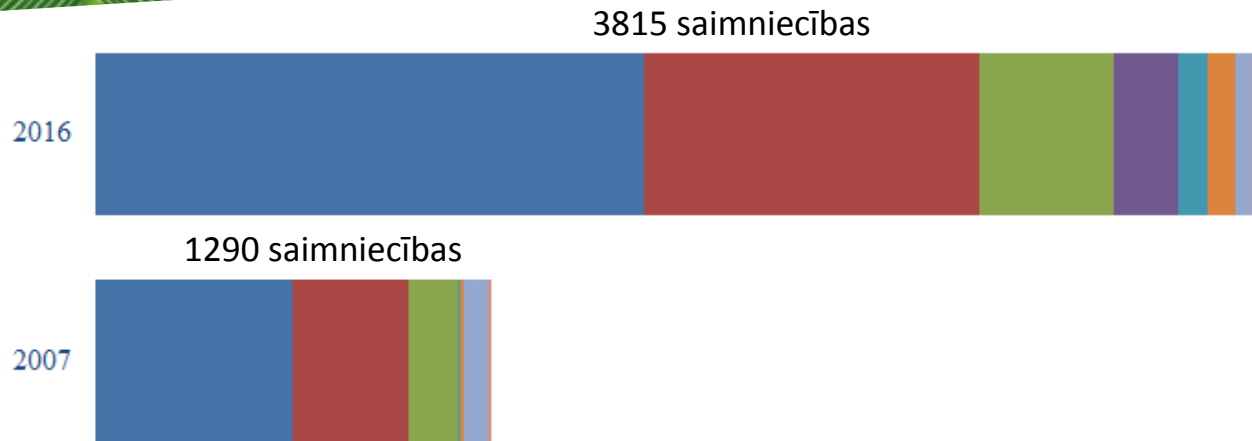

Avots: Autoru aprēķins pēc LAD datiem

LSG specializācija Latvijā

(saimniecību skaits)

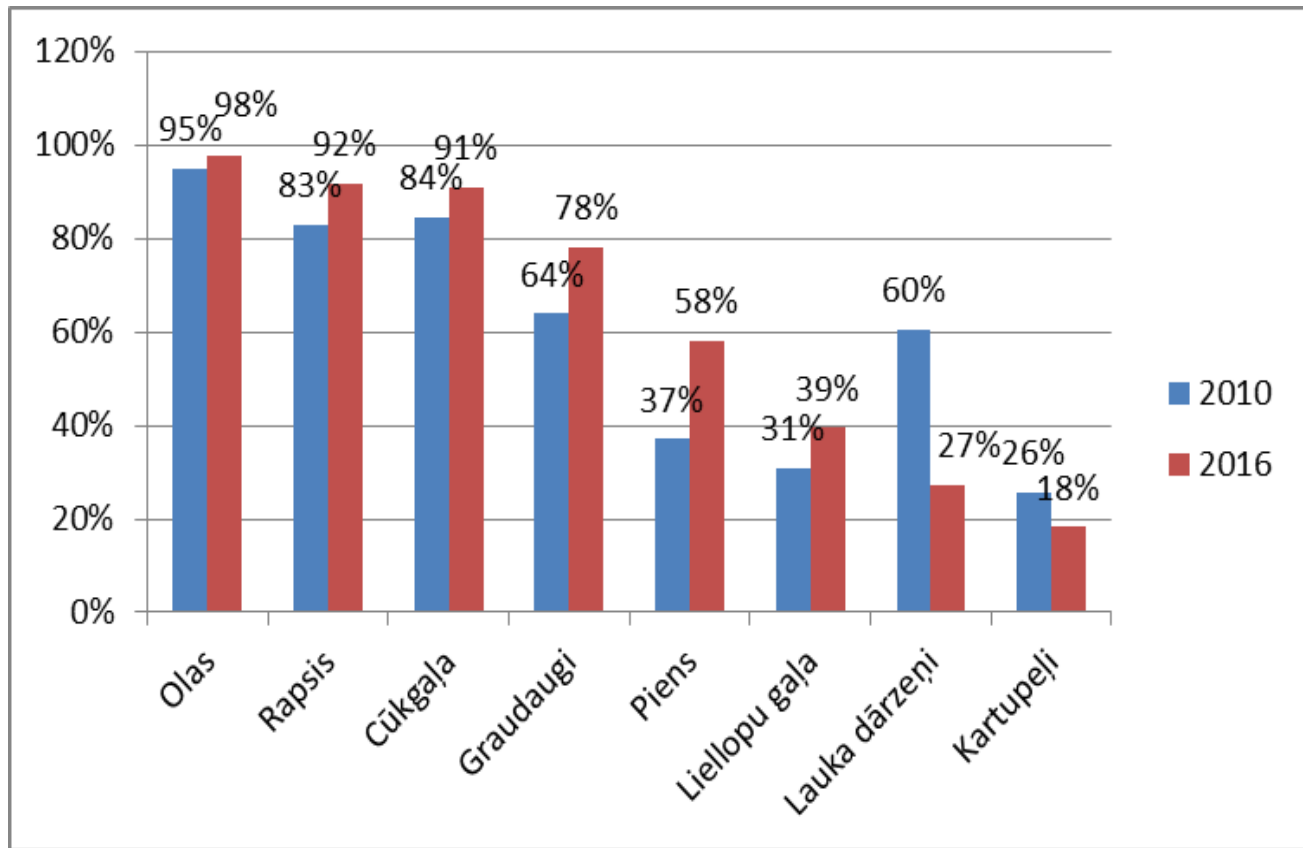
	2007	2016
■ Laukkopība	640	1791
■ Piena lopkopība	380	1092
■ Jaukta augkopība un lopkopība	160	439
■ Ganību mājlopu audzēšana	0	207
■ Dārzenkopība	10	94
■ Jaukta augkopība	10	91
■ Cūkkopība un putnkopība	80	58
■ Jaukta lopkopība	10	39
■ Ilggadīgo kultūru audzēšana	0	4
Saimniecību kopskaits	1290	3815

Avots: CSP

LSG skaits **pieaudzis** gandrīz **3 reizes**. Saimniecībās ar SI līdz 100 000 EUR (LSG1 un LSG2) vadošā specializācijas nozare ir piena lopkopība, turpretī lielākās saimniecībās dominē laukkopība. Kopā laukkopībā un piena lopkopībā specializējušās 75% no LSG

LSG īpatsvars lauksaimniecības produktu ražošanā Latvijā

Avots: CSP

iekļautas saimniecības ar SI virs 100 tūkst, EUR)

Lauksaimniecības sektora un LSG attīstību raksturojošie rādītāji Latvijā un citās valstīs*

Rādītāji	Latvija	Igaunija	Polija	Čehija	Zviedrija
LSG skaita īpatsvars (%)	5,5	9	5,4	26,7	22,4
Lauksaimniecības daļa IKP (%)**	3,2	2,9	2,4	2,5	1,3
LSG daļa LIZ platībā (%)	55,7	67,6	36,8	90,6	68
LSG daļa l/s nodarbinātībā (%)	23,2	49,3	11,5	79,3	53,9
LSG daļa kopējā SI (%)	71,7	79	50,8	93,9	86,6
Vidējais LIZ ļoti lielajās s. (ha/saimn.)	1198	1113	489	1277	280
NPV uz GDV visā l/s (EUR)***	6,1	17,1	5,6	19,3	25,4
NPV uz GDV ļoti lielajās s. (EUR)***	18	20	18	23	111
Lielo saimn. koncentrācijas indekss****	13,0	8,8	9,4	3,5	3,9

Avots: Autoru apkopojums no Eurostat, FADN un FAO datiem

* dati Latvijai par 2016. gads, pārējām valstīm par 2013. gads, ja nav norādīts citādi

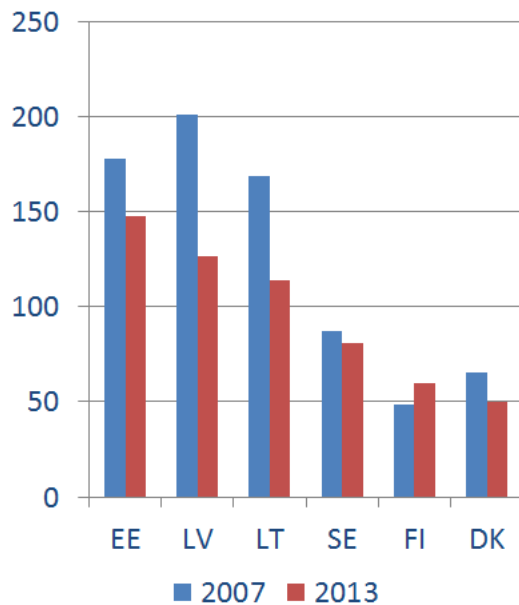
** FAO dati par 2016. gads

*** Vidēji par 2013.-2015. gads

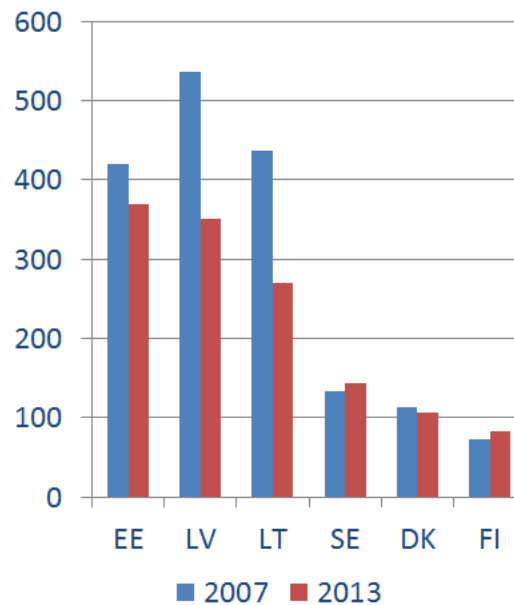
**** tiek rēķināts, dalot LS daļu kopējā SI ar šo saimn. daļu s-bu kopskaitā.

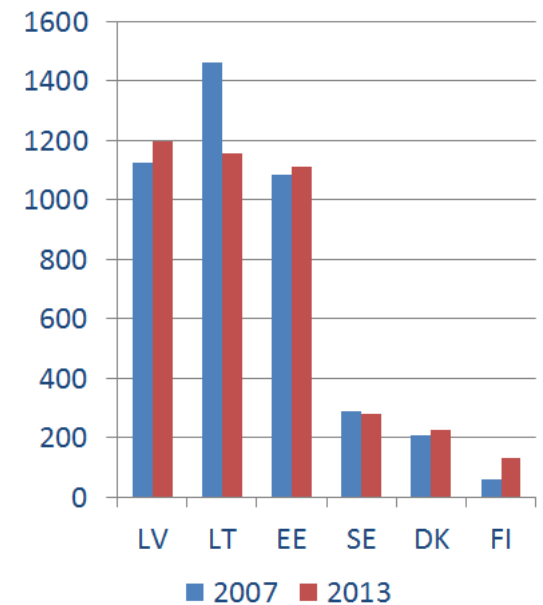
Saimniecības LIZ vidējā platība LSG klasēs atsevišķās valstīs, ha

50 000 - < 100 000 EUR
LSG 1

100 000 - < 500 000 EUR
LSG 2

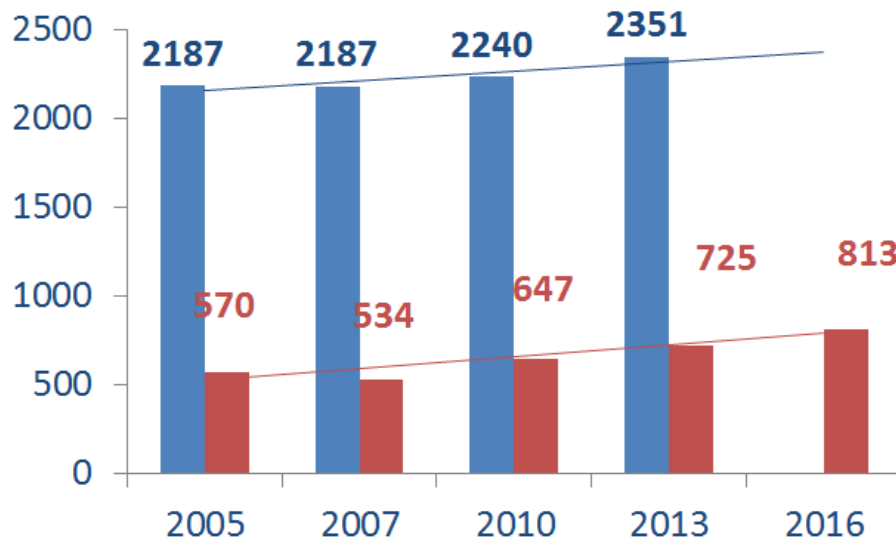

>= 500 000 EUR
LSG 3

LSG saimniecību efektivitāte

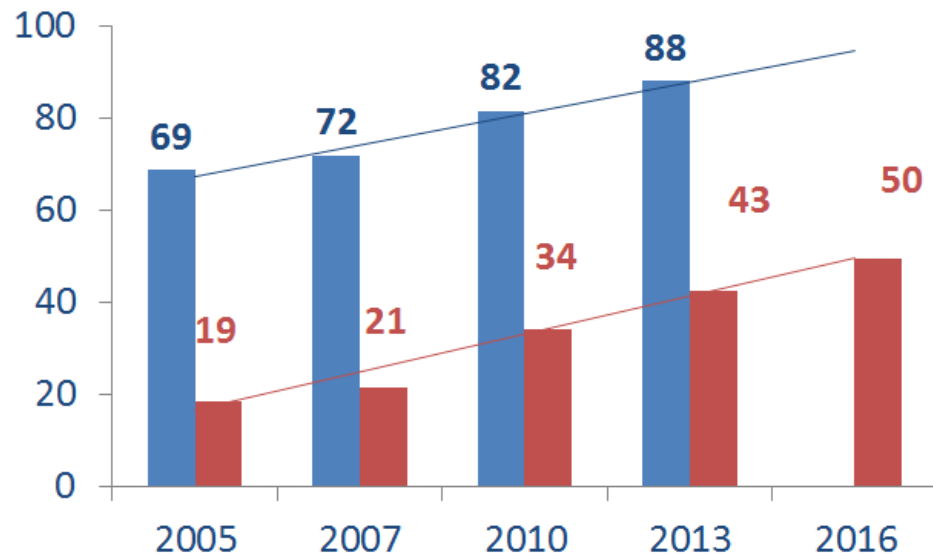
Vidējā SI uz vienu LIZ ha un GDV

EUROSTAT dati

■ ES-27 ■ LV

SI uz LIZ (EUR/ha)

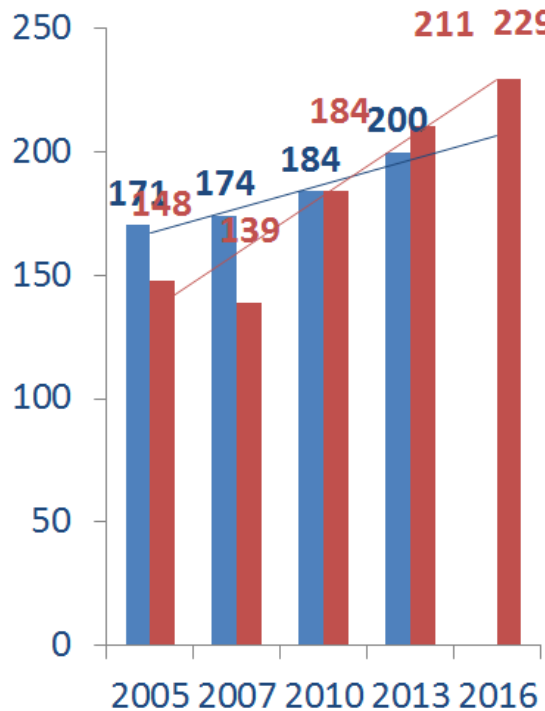
EUROSTAT dati

■ ES-27 ■ LV

SI uz GDV (tūkst. EUR)

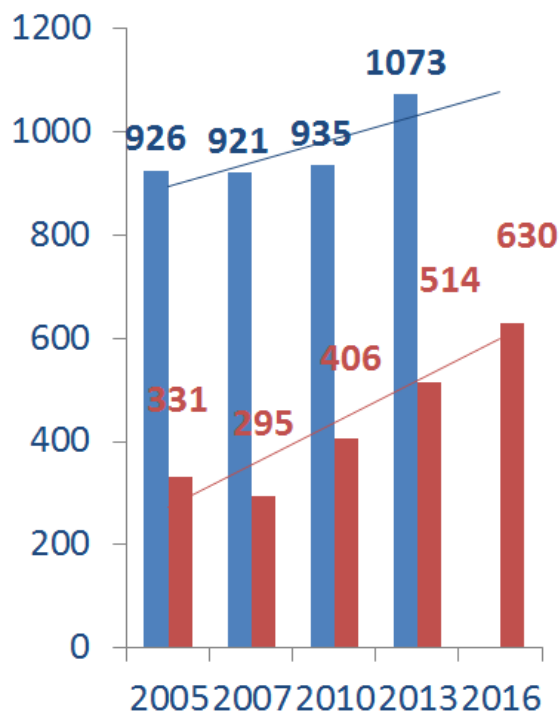
Laukkopības saimniecību salīdzinājums

EUROSTAT dati

■ ES-27 ■ LV

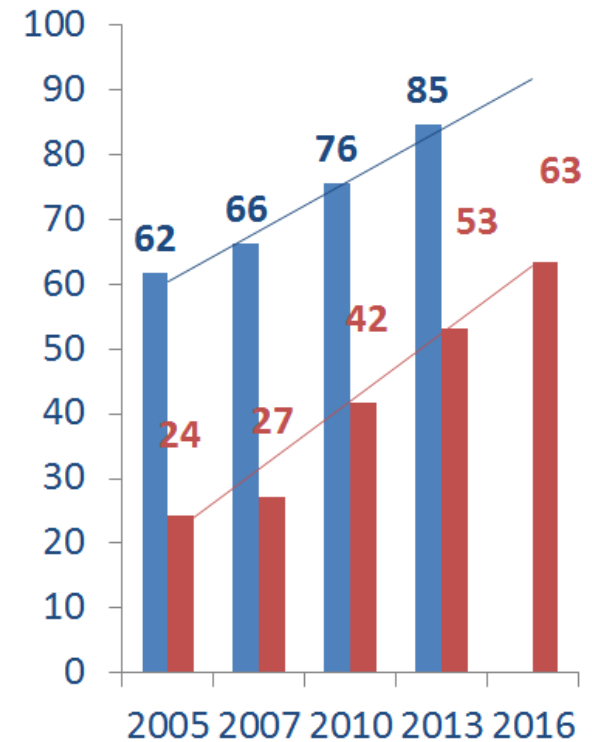
vidējā SI, tūkst. EUR

EUROSTAT dati

■ ES-27 ■ LV

SI uz ha, EUR

EUROSTAT dati

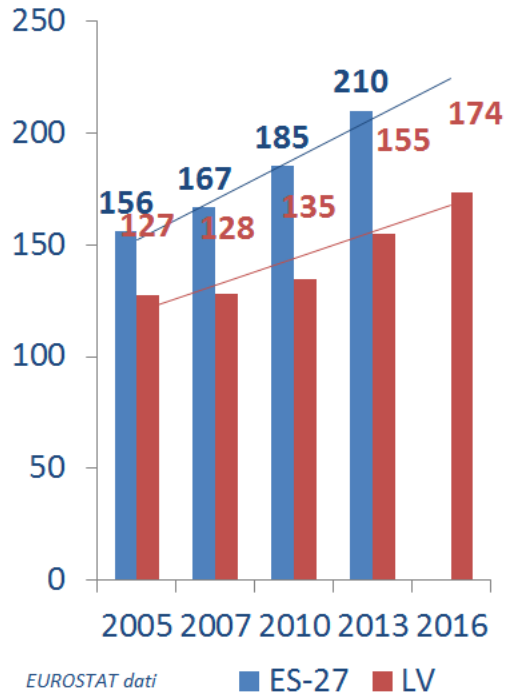
■ ES-27 ■ LV

SI/GDV, tūkst EUR

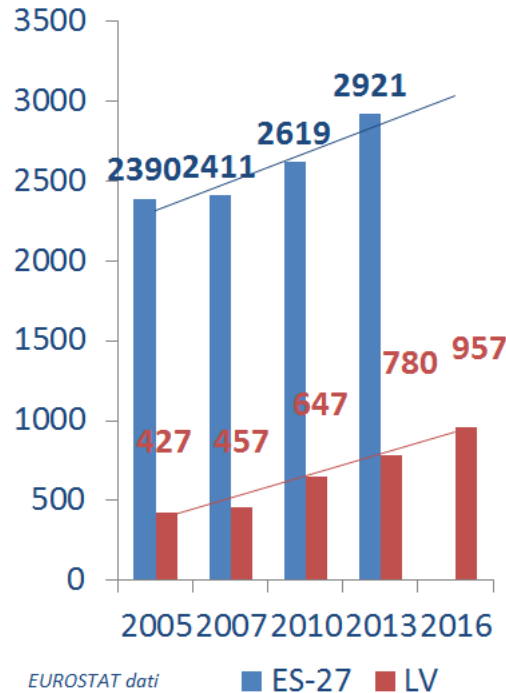
vidēji vienā SUDAT saimniecībā LSG

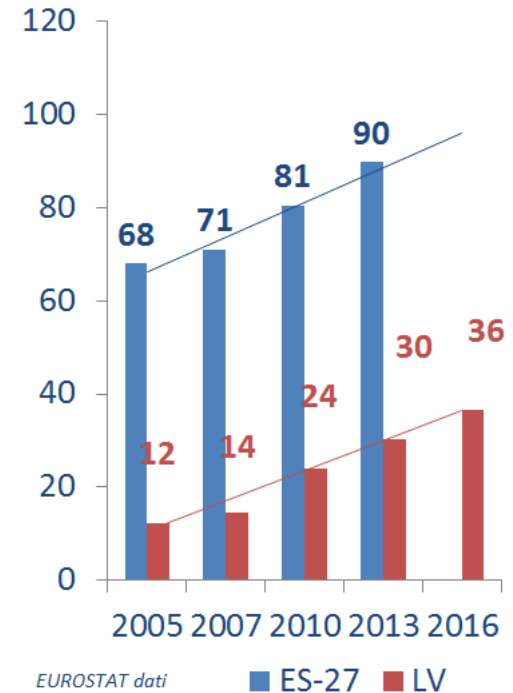
Saimniecību salīdzinājums piensaimniecībā

vidējā SI, tūkst. EUR

SI uz ha, EUR

SI/GDV, tūkst. EUR

vidēji vienā SUDAT saimniecībā LSG

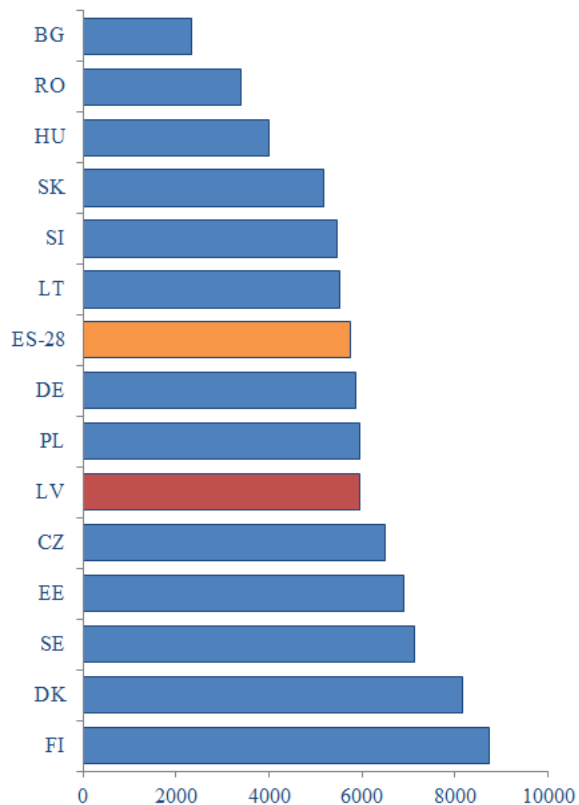
LSG vidējais piena izslaukums ES valstīs

2016, t

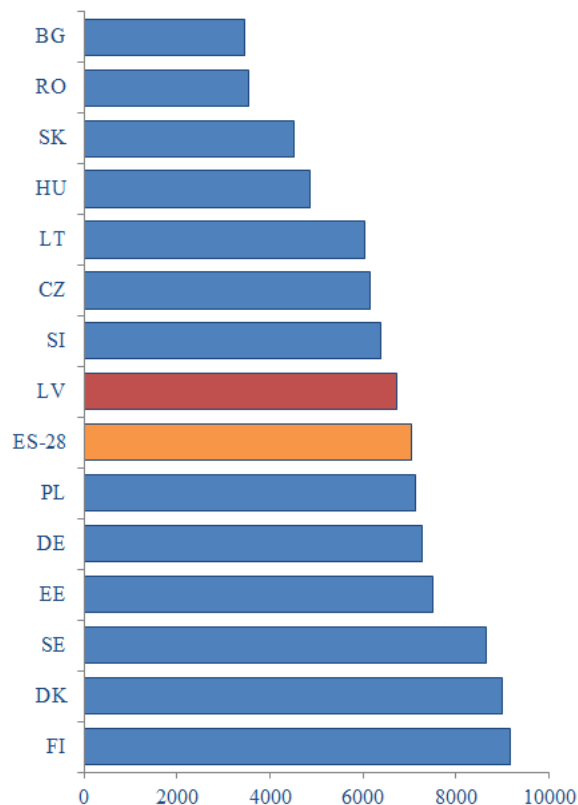
50 000 - < 100 000 EUR

LSG 1

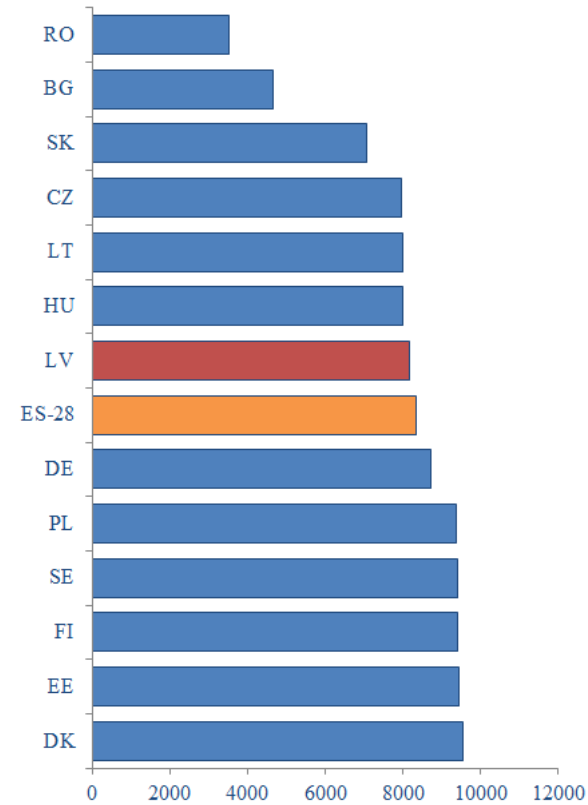
100 000 - < 500 000 EUR

LSG 2

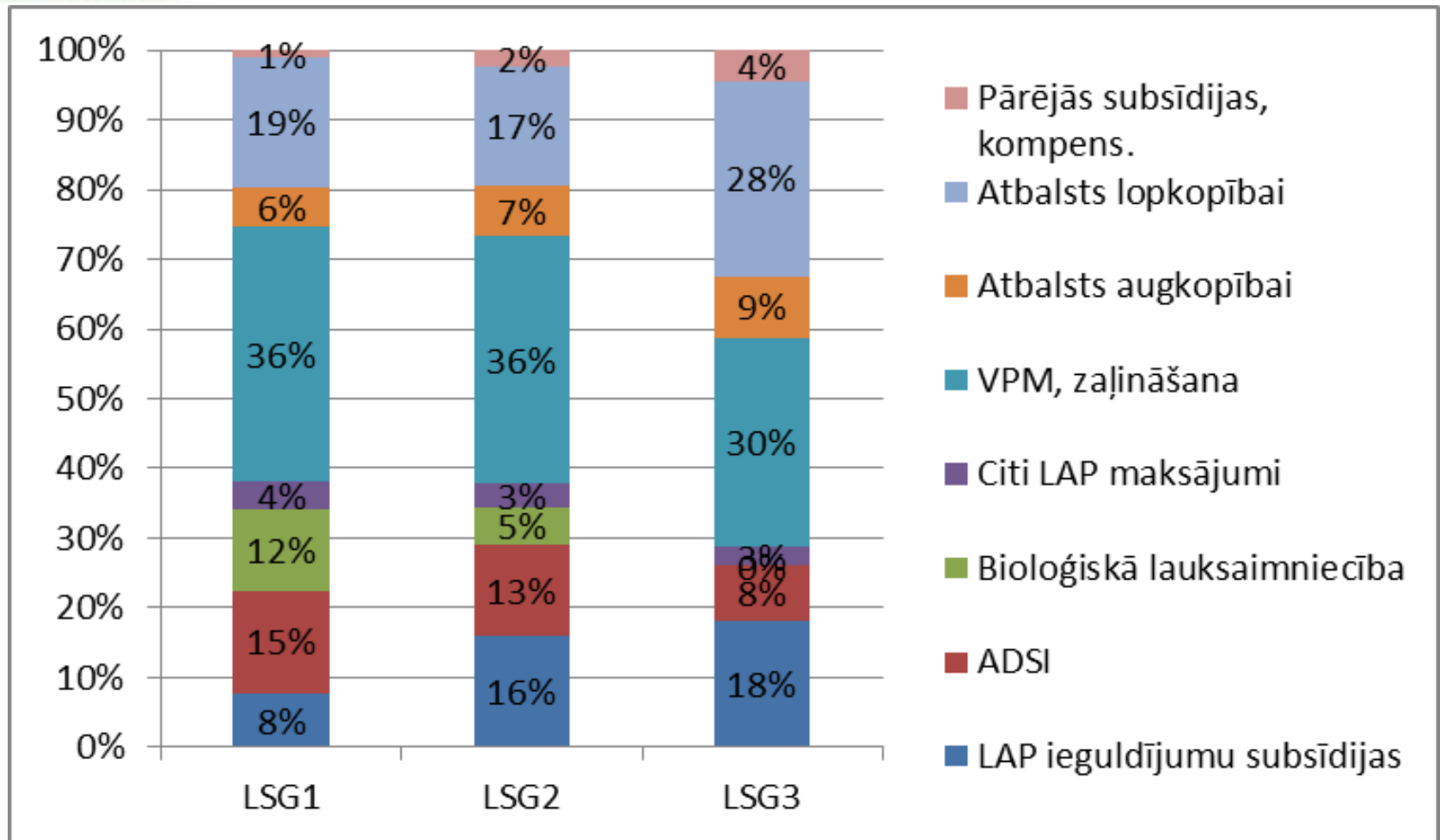
>= 500 000 EUR

LSG 3

Kopējā atbalsta struktūra vidēji vienā SUDAT saimniecībā LSG

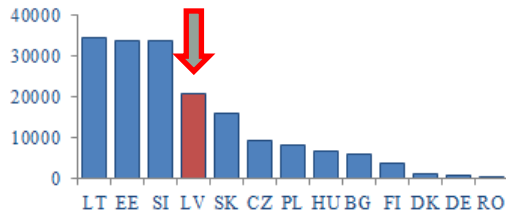

Ieguldījumu subsīdijas, pamatlīdzekļi, atdeve

LSG1 50 000 - < 100 000 EUR

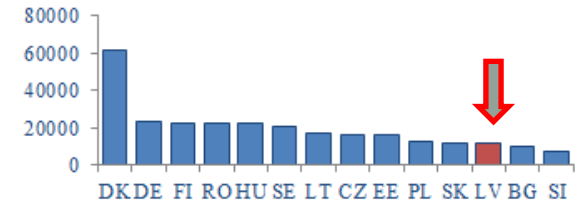
Ieguldījumu subsīdijas kopā 2010.g.-2015.g., tūkst. EUR

Pamatlīdzekļu vērtība 2015. gadā, EUR

Neto pievienotā vērtība uz pilna laika nodarbināto, EUR/GDV vidēji 2013.-2015.g.

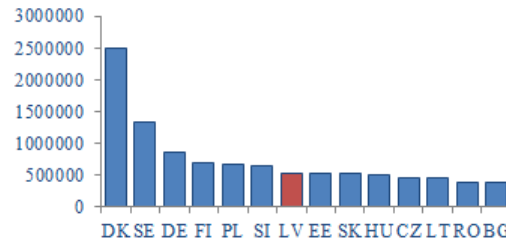

LSG 2 100 000 - < 500 000 EUR

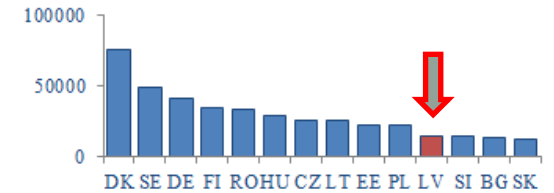
Ieguldījumu subsīdijas kopā 2010.g.-2015.g., tūkst. EUR

Pamatlīdzekļu vērtība 2015. gadā, EUR

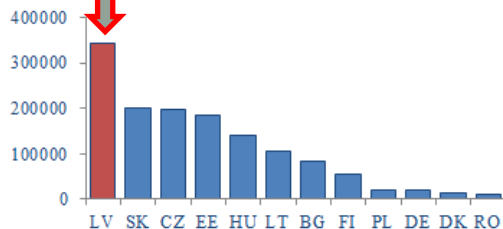

Neto pievienotā vērtība uz pilna laika nodarbināto, EUR/GDV vidēji 2013.-2015.g.

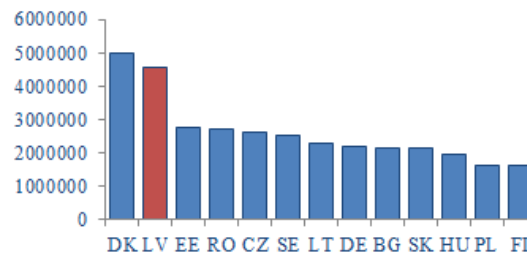

LSG 3 >= 500 000 EUR

Ieguldījumu subsīdijas kopā 2010.g.-2015.g., tūkst. EUR

Pamatlīdzekļu vērtība 2015. gadā, EUR

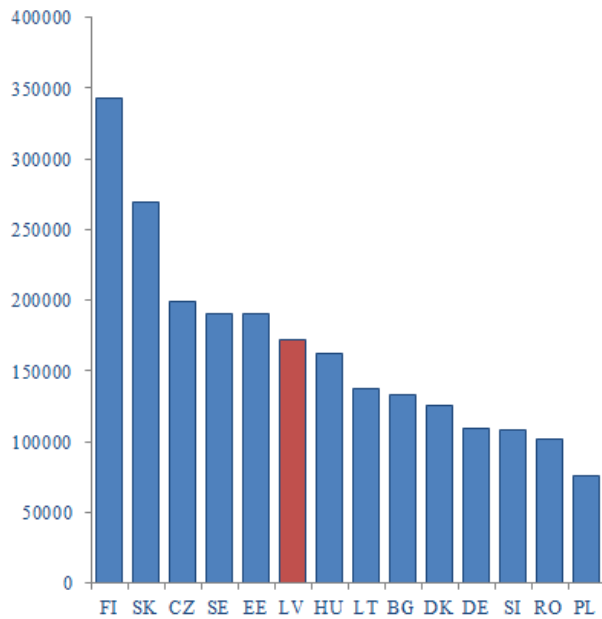

Neto pievienotā vērtība uz pilna laika nodarbināto, EUR/GDV vidēji 2013.-2015.g.

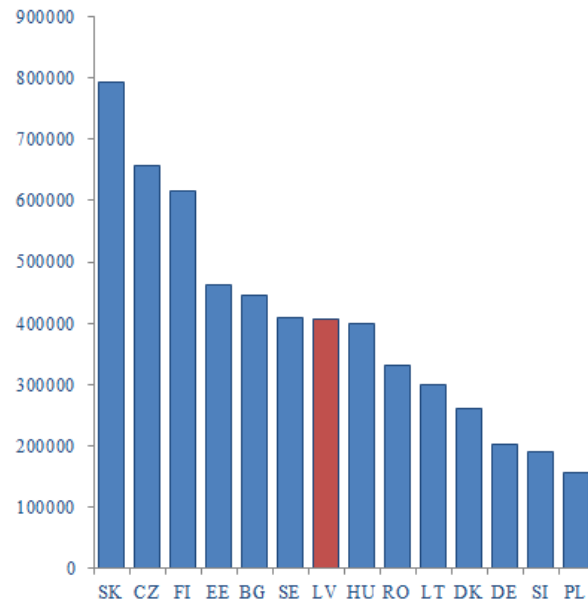

Pārējās subsīdijas vienā LSG saimniecībā kopā 2010.-2015.gads (bez ieguldījumu subsīdijām)

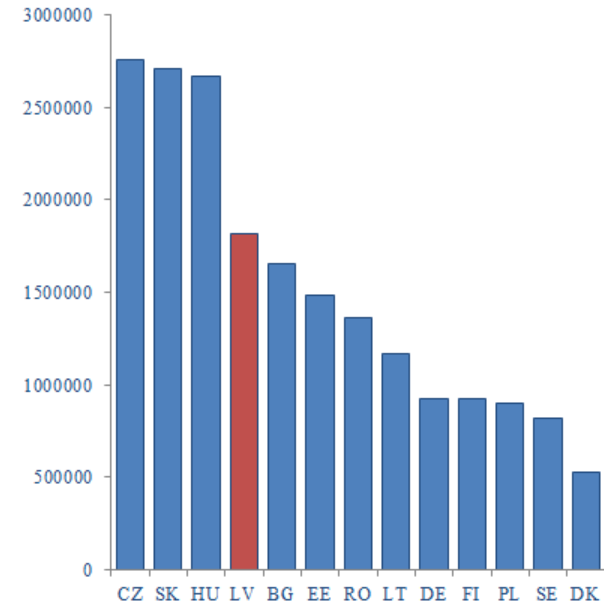
50 000 - < 100 000 EUR

LSG1

100 000 - < 500 000 EUR

LSG 2

>= 500 000 EUR

LSG 3

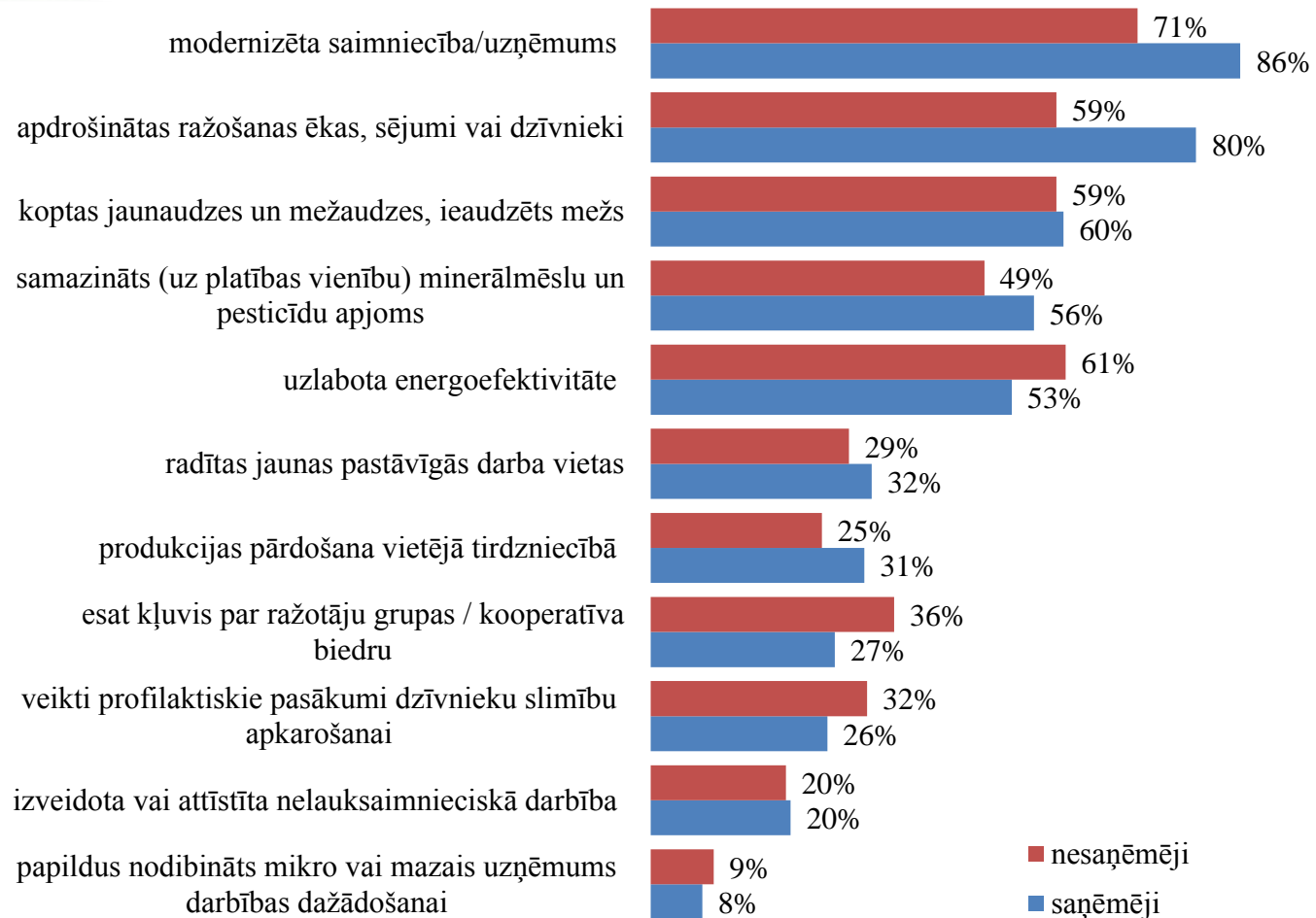
Apakšpasākuma *Ieguldījumi lauku saimniecībās* saņēmēju skaita un publiskā finansējuma dalījums pa mērķa virzieniem (MV)

Mērķa virzieni	2A (ekonomika)	3A (vide)	5B (klimats)	5D (klimats)	5D (vide)
LSG1:					
<i>MV īpatsvars skaitā</i>	99%	0,2%	1%	6%	2%
publiskais finansējums	95%	0,1%	2%	3%	0,3%
LSG2:					
<i>MV īpatsvars skaitā</i>	99%	1%	2%	10%	4%
publiskais finansējums	94%	0,2%	2%	3%	1%
LSG3:					
<i>MV īpatsvars skaitā</i>	98%	4%	7%	15%	3%
publiskais finansējums	91%	2%	5%	2%	0,1%
Kopā LSG:					
MV īpatsvars skaitā	99%	1%	2%	9%	3%
publiskais finansējums	93%	1%	3%	3%	0,4%

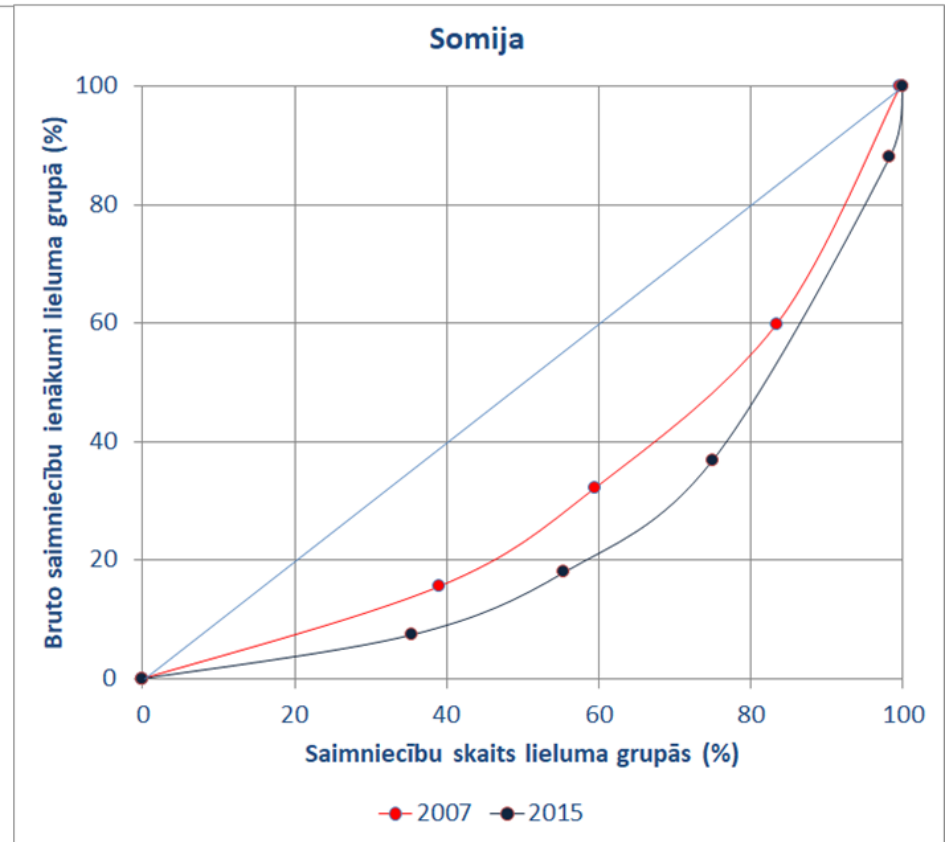
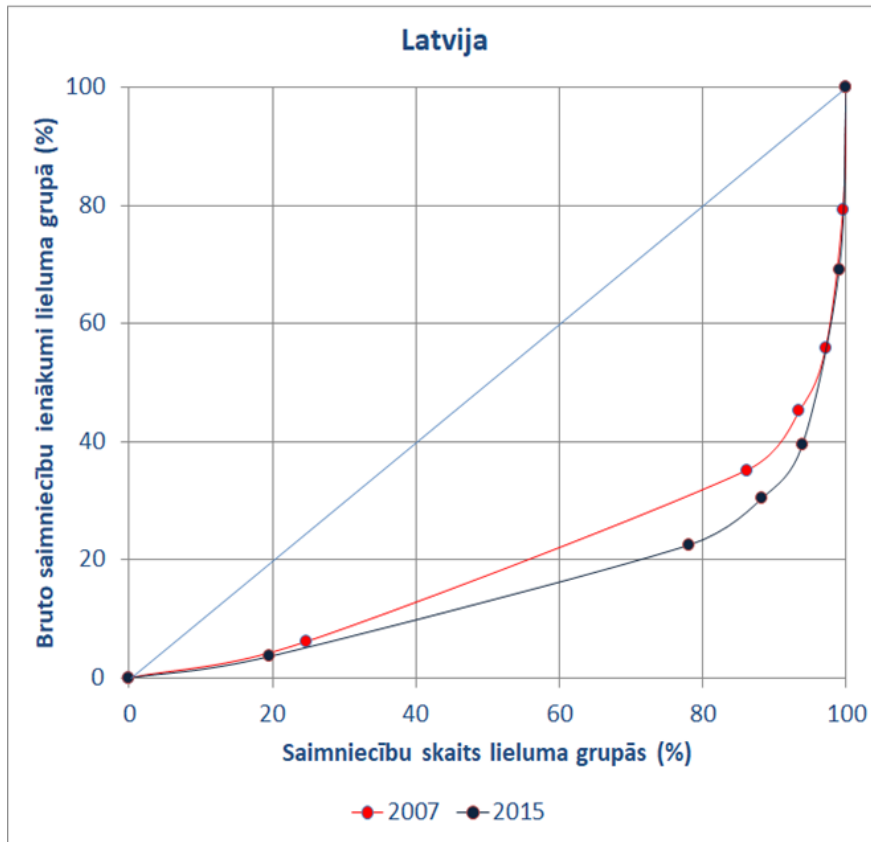
93% no publiskā finansējuma attiecas uz 2A mērķa virzienu (lauksaimniecības konkurētspēja)

LSG respondentu veiktās darbības attiecīgo LAP 2014-2020 pasākumu saņēmēju un nesaņēmēju grupās

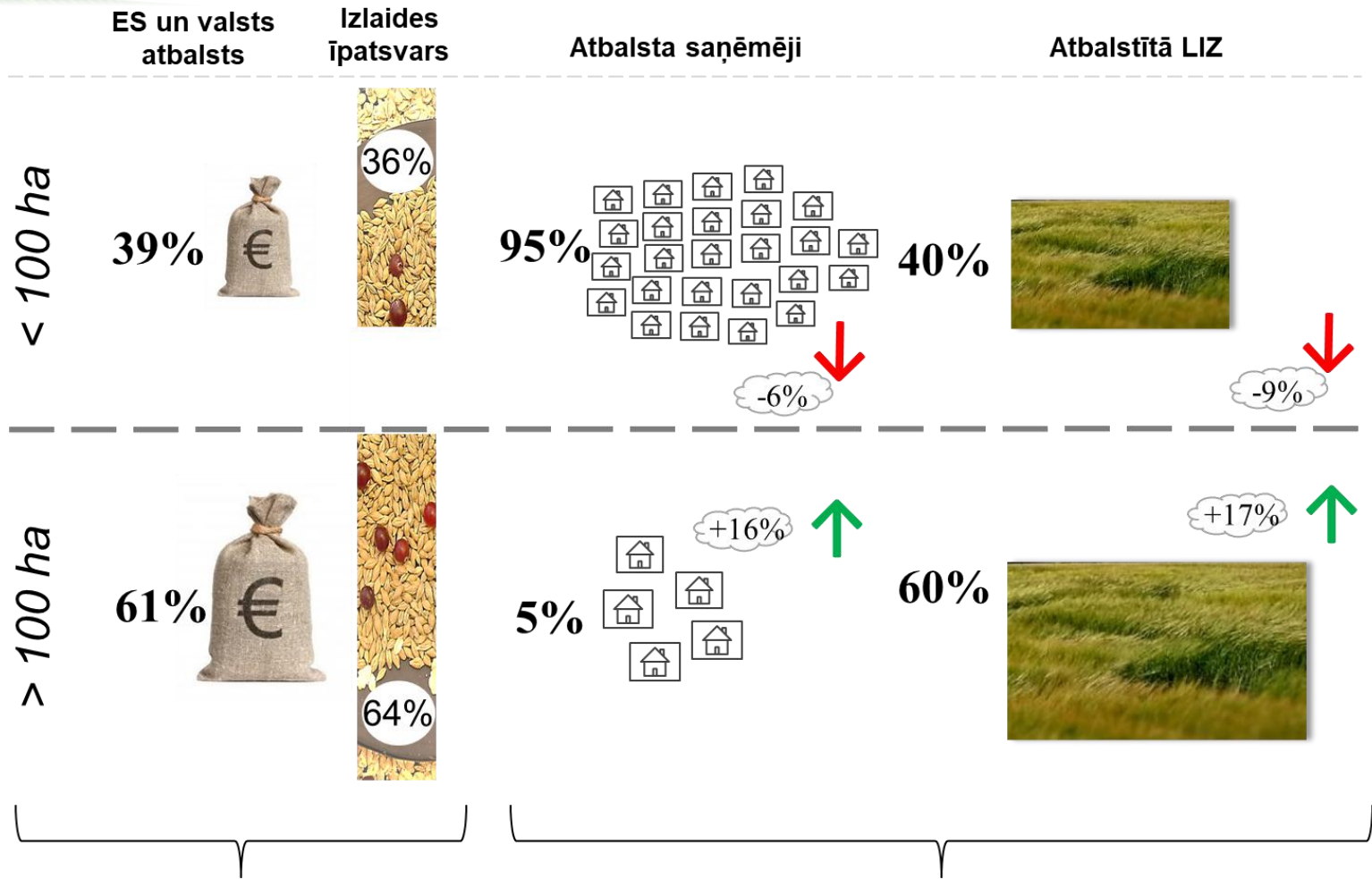
Ienākumu sadalījums dažādās saimniecību grupās Latvijā (Lorenca līkne)

Avots: Autoru aprēķini no FADN datiem

Saimniecību grupu salīdzinājums virs un zem 100 ha LIZ platības

Avots: Autoru aprēķins pēc SUDAT 2011-2015

Avots: Autoru aprēķins pēc LAD 2013-2017

Galvenie secinājumi

- Lielo saimniecību konkurētspēja ir palielinājusies, tomēr līdzšinējā atbalsta ietekme uz saimniecību ekonomiskās efektivitātes un ienākumu palielināšanos ir vērtējama kā nepietiekama
- Salīdzinājumā ar citām ES dalībvalstīm Latvijai ir raksturīga izteikta ražošanas koncentrācija nelielā skaitā lielo saimniecību grupā
- Gandrīz visas LSG saimniecības vismaz reizi kopš 2007.gada ir saņēmušas gan platībmaksājumu, gan ieguldījumu atbalstu. Salīdzinoši zemāks atbalstīto saimniecību īpatsvars ir LSG1 grupā (SI no 50 000-100 000 EUR)
- Investīciju atbalsts koncentrējas galvenokārt laukkopībā un piensaimniecībā, taču ražošanas koncentrācija tikai dažās nozarēs palielina komerciālos riskus

Ieteikumi lielo saimniecību turpmākam atbalstam

1) Galvenie atbalstāmo darbību virzieni investīciju atbalstam

- pievienotās vērtības paaugstināšanai uz zemes platības vienību, vienlaikus radot papildu darbavietas uz LIZ ha,
- darbietilpīgo nozaru attīstība,
- pievienotās vērtības ķēdes (primārās ražošanas saistība ar pārstrādi u.tml.),
- diversifikācija (nelauksaimnieciskā ražošana, pakalpojumu sniegšana u.tml.),
- SEG emisiju mazināšanai uz saražotās produkcijas vienību,
- vides aizsardzībai.

2) Papildus piedāvātie instrumenti:

- Riska vadība – t.sk. atbalsts ieguldījumu kopfondiem; diversifikācija; papildus atbalsts katastrofāla riska gadījumos
- Publiskā atbalsta griesti vienam saņēmējam būtu nosakāmi tā, lai veicinātu situācijas uzlabošanos lauksaimniecības sektorā un lauku telpas attīstībā kopumā.

Paldies par uzmanību!
AREI
Ekonomikas pētniecības centrs
Lauku attīstības novērtēšanas daļa

elita.benga@arei.lv